

szemben álltak az asszimiláltak és a cionisták is. Mindezt tetézte, hogy a jómódú és szegény zsidók eltérő érdekei is ütköztek, s ezenkívül a nagy és többé-kevésbé önálló hitközségek között is élénk rivalizálás folyt. A hitközségi vezetők között sok volt a féltékenység, az ellenségeskedés, és sokszor saját szűk hitközségi szempontjaikat helyezték a zsidóság összérdekei fölé.

Ha az ismert amerikai politológusnak, Carl J. Friedrichnek vezetéstipológiai terminusait alkalmazzuk, akkor azt kell mondani, hogy a magyarországi zsidók közösségét irányító vezetők a „fenntartó” és „megővő”, nem pedig a „kezdeményező” típusba tartoztak. Nemigen fogtak bele olyasmibe, vagy csak egészen kivételes esetben, ami a kialakult értékrend kereteit túllépte volna. Elkötelezték magukat a tradicionális konzervatív-arisztokrata rendszer értéknormái és elvei mellett, meggyőződéssel vallották, hogy a zsidóság érdekei szétválaszthatatlanul össze vannak növe a magyarságéival. Meg sem fordult a fejükben, hogy a zsidóság érdekében önálló politikai eszközöket kellene alkalmazniuk. Büszkén vallották magukat zsidó vallású magyaroknak. Zömmel gazdag emberek voltak, hazafias érzület töltötte el őket és nagy általánosságban konzervatív nézeteket vallottak, s abban látták hivatásukat, hogy a kormányzati intenciókat tiszteletben tartva, a magyar társadalom uralkodó értéknormáival, érdekeivel és meggyőződéssel azonosítva magukat, a fennálló rend fenntartásában működjenek közre. Ugyanakkor mindent megtettek, ami erejükből telt, hogy a zsidóság alapvető érdekeit védelmezzék, s elvárták, hogy cserébe a közösség értsen egyet velük, mi több, önként kövesse őket. Tekintélyüket legitimnek minősíthetjük, mert a három Max Weber-i ismérv közül kettő jellemző volt rájuk: az egyik, hogy noha nem demokratikusan vezettek és a vezetés nem eseménytörténeti folyamatban került a kezükbe, de a hagyomány szentesítette vezetésüket, a másik pedig az, hogy vezetésüket a kormányzati és közösségi felhatalmazás jóvoltából a legalitás aurája övezte. Hiányzott azonban a harmadik ismérv, a karizma tudniillik, vagyis nem volt köztük egy sem, aki kivételes személyi képességével bárkire is a legcsekélyebb vonzerőt gyakorolta volna. Ezek a vezetők odaadóan szolgálták a zsidó közösség jólétét és emelkedését, de sem inspirációt, sem szellemi erőt nem sugároztak magukból.

A központi szervezeteket és intézményeket éppúgy, akárcsak a hitközségeket, nem szervezték és nem is vezették demokratikusan. A szavazati jogot vagyoni helyzethez és bizonyos egyéb kvalifikációkhoz kötötték, így azután nem meglepő, hogy gyakorlatilag csaknem valamennyi hitközségben a vagyonosok köréből kerültek ki a vezetők. Olyan értelmiségiek is szerephez jutottak, akik az adott helyen, az illető városban tevékeny szerepet vittek a szellemi vagy politikai életben. A trianoni Magyarország te-